VALORI PRAGMATICE ALE MARCATORILOR DISCURSIVI DIN *TEXTE DIALECTALE. MUNTENIA III*

MARINELA BOTA

Studiul de față reprezintă o analiză a aspectelor pragmatice ale marcatorilor discursivi din corpusul *Texte Dialectale. Muntenia III* (TDM III), pentru care au fost selectați marcatorii utilizați frecvent în interacțiunile orale din subdialectul muntean: *ce* (< *zice*), *cică*, *păi, aşa*, *acum*, *atunci* şi *în fine*.

Marcatorii discursivi constituie un grup de elemente funcționale care includ mai multe clase lexico-gramaticale. Clasa marcatorilor discursivi se suprapune de cele mai multe ori cu clasa gramaticală a conjuncțiilor, a adverbelor, a interjecțiilor şi a mărcilor modale (Brinton 2008: 15). Principala lor funcție este de a îndeplini roluri pragmatice care mențin coeziunea şi coerența discursului.

Metoda aplicată în analiza marcatorilor discursivi selectați are în vedere, în mod special, criteriul lor funcțional. Această perspectivă este preluată din definiția propusă de Ludivine Crible (2018), în care primează criteriul funcțional: „marcatorii discursivi sunt un tip de marcatori pragmatici polifuncționali şi opționali sintactic, care funcționează la nivel metadiscursiv […]. Semnalează relația discursivă dintre segmentul gazdă şi contextul acestuia, relevă explicit structura segmentelor de discurs, exprimă meta-comentariul locutorului şi contribuie la relația dintre locutor şi interlocutor" (Crible 2018: 35)[1].

Clasa marcatorilor discursivi este dinamică, de aceea este dificilă stabilirea unei clasificări, în funcție de rolurile pe care aceştia le îndeplinesc la nivelurile discursive. În acest sens, pentru delimitarea domeniilor şi a funcțiilor marcatorilor discursivi, Ludivine Crible şi Liesbeth Degand (2019) prezintă un model de clasificare organizat în patru domenii (*ideațional*, *retoric*, *secvențial* şi *interpersonal*) şi cincisprezece funcții specifice discursul vorbit, care reflectă în mod adecvat

[1] Crible, Ludivine, 2018, *Discourse Markers and (Dis)fluency. Forms and functions across languages and registers*, Amsterdam, John Benjamins, p. 35: DMs are a grammatically heterogeneous, syntactically optional, polyfunctional type of pragmatic marker. Their specificity is to function on a metadiscursive level as procedural cues to constrain the interpretation of the host unit in a co-built representation of on-going discourse. They do so by either signaling a discourse relation between the host unit and its context, making the structural sequencing of discourse segments explicit, expressing the speaker's meta-comment on their phrasing, or contributing to the speaker-hearer relationship". Traducerea din limba engleză aparține autoarei articolului.

FD, XXXIX, Bucureşti, 2020, p. 25–35

BDD-A31894 © 2020 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 14:00:56 UTC)

polifuncționalitatea categoriei marcatorilor. Marcatorii discursivi pot îndeplini una sau mai multe funcții, care la rândul lor pot acționa în cel puțin unul dintre cele patru domenii: funcția de adăugare, alternativă, cauză, concesie, condiție, consecință, contrast, aproximare, monitorizare, specificare, temporală, acord, dezacord, topicalizare şi citațională. În raport cu poziția inițială, intermediară sau finală, pe care marcatorii o ocupă în secvența discursivă, se poate stabili funcția pe care aceştia o îndeplinesc; de exemplu, un marcator situat în poziție finală va acționa aproape întotdeauna la nivel interpersonal (Crible şi Degand 2019). De asemenea, marcatorii discursivi se află în diferite stadii de cooptare, gramaticalizare sau pragmaticalizare (Hopper şi Traugott 2003, Dostie 2004, Heine 2013, 2016). Marcatorii cooptați din domeniul sintactic în cel al discursului sunt angrenați ulterior în procesul de gramaticalizare şi/sau pragmaticalizare.

Marcatorii discursivi din TDM III, selectați pentru analiză, îndeplinesc cel puțin o funcție din cele patru domenii, sunt opțional sintactic şi îndeplinesc parametrii: extensiei (prin utilizarea frecventă), desemantizării (prin pierderea sensului conceptual în favoarea funcțiilor de organizare a discursului), decategorizării (prin pierderea trăsăturilor morfosintactice proprii clasei gramaticale sursă) şi eroziunii (prin reducerea corpului fonetic, condensare sau coalescență).

CE

Verbul *dicendi* ***zice***, cu valoare citațională, este întâlnit în corpus şi în exemplele redate mai jos cu forme fonetice reduse la *ice*, *sce* şi *ce.* Dintre cele trei variante, forma monosilabică *ce* este cel mai des întâlnită în corpus, față de variantele *ice* şi *sce* care corespund unor etape intermediare de eroziune. În interacțiunile orale se observă preferința locutorilor pentru forme reduse fonologic, datorită economiei şi eficientizării schimbului de informații într-un mod cât mai rapid. Deoarece *zice* este folosit frecvent, repetitiv, este de înțeles dorința locutorului de a căuta modalități expresive de formulare a ideilor. Expresivitatea are funcția de a îmbunătăți modalitatea prin care îi sunt transmise informații interlocutorului şi totodată, de a-i permite locutorului să transmită atitudini în momentul enunțării față de situația despre care se vorbeşte. Acest proces se bazează pe principiul economiei, în special economia reutilizării formelor existente, pentru a li se atribui scopuri noi (Hopper şi Traugott 2003: 72–73).

Din punct de vedere pragmatic, marcatorul discursiv *ce* are funcție citațională şi acționează în domeniul secvențial. *Ce* este utilizat exclusiv cu rolul de a introduce discursul raportat. În exemplele (d) şi (e), *ce* marchează începutul şi finalul citării, aşa cum ghilimelele încadrează un citat în scris. În corpusul analizat, marcatorul ocupă poziție inițială (a), (b) intermediară (c), (d), (e) şi finală (d), (e), ceea ce confirmă gradul înalt de gramaticalizare a verbului sursă:

BDD-A31894 © 2020 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 14:00:56 UTC)

(a) **ĉe** „i̯-áu̯uz tátă!”//
ĉe/ „nu i̯e nimíc/ ți s-a părú‿țíi̯e dă frícă”// (554: 6)

(b) **ĉe** „máma me̯a” [ɛ] **ĉe** „nū creşte̯á vá^{că}”// **ĉe** „să duĉe̯á-ŋ grajd(î// [...]” (335: 28)

(c) „pĕi̯” ^{i}**ĉe** „cún̥‿să fáĉem?”// „ʰai̯” ^{s}**ĉe** „cā̆‿ví‿i̯ọ cu cărúța”/ (1089: 12)

(d) „mămíco”/ **ĉe̯**-„a vení‿tătícu” **sĉe**// (3: 9)

(e) „am um‿mort îŋ cásă” **ĉe** / „ş-unu̯-afár/ fhír-ar-ați̇ ai̯ drā́cu să fiți̇ ástîz şi mī́i̯ne!” **ĉe** // (3: 19)

Stadii ale procesului de gramaticalizare de la verbul *zice* la marcatorul discursiv *ce*, se pot observa în (f) şi (g), unde într-o primă fază, *zice* este coocurent cu alt verb dicendi (*a spune*), confirmându-se astfel trecerea prin etape ca decolorarea semantică şi decategorizarea. În exemplele următoare (h), (i), (j) se observă etapa stratificării (*layering*), prin care forma redusă fonetic *sce/ce* apare concomitent cu verbul *a zice*:

(f) ne dúĉem u̯o dátă la‿alecsándrii̯a şi víndeŋ‿cîtevá pútin‿dă brī́n̥ză/ şi **spúne zíĉe**/ „măi̯ mărí i̯o téte/ i̯a să-ți̇ i̯au̯ un̥‿flúi̯er”// (240: 4)

(g) àşá cum i̯erám dă la cîmp/ plínă dă praf/ ĩ‿**spúne zíĉe** „úite/ a vení‿că są̂‿te căsą̆tóreşti̇”// (241: 3)

(h) „mămíco” **zī́ĉe** / „nu şti̯u ĉe hórcăi̯e afár ca pórcu” **sĉe** / **zîs** // „hórcăi̯e ca pórcu” **sĉe**// (3: 16)

(i) **zíĉe**... **ĉe** „nú şti̯u ĉe-ntre̯ábă prĕşădíntili”// (269: 13)

(j) ş-**a zis‿şĉē**... **ĉe** [ɛ] „stá-ți̯-ar cálu!... dîm‿mer^{s}!” (335: 11)

CICĂ

Marcatorul citațional ***cică***, provenit din construcția impersonală *zice că*, acționează la nivelul secvențial al discursului. „*Cică* este un adverb folosit cu valoare de marcator evidențial, din categoria citaționalelor, care indică faptul că un conținut propozițional este preluat de la o sursă externă” (Zafiu 2020). În corpusul analizat, *cică* ocupă poziție inițială (a), intermediară (b) şi finală (c) în secvența discursivă pe care o are în domeniu. Poziția postverbală din (b), după *zice că*, evidențiază faptul că, pe lângă valoarea citațională, marcatorul actualizează implicit şi o atitudine modală:

(a) **ĉícă** l-a găsí‿doctorí cū créi̯eri túrburi̇// (557: 26)

BDD-A31894 © 2020 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 14:00:56 UTC)

(b) că la‿ú̧ʳmă-n̥ zíĉe/ că **ĉícă̧** „păi̯ ai̯ spus dă eʳa dă cîndî cu drăgostea̯”!// (995: 21)

(c) ĉe „vin că vín‿îŋcoáĉ”‿**ĉícă**... „mămíca” ĉe „i̯e căzútă” ĉe// (267:16)

Cică se comportă procedural ca un adverb predicativ cu subiect uman specificat (d) sau cu subiect recuperabil anaforic (e) (Zafiu 2020). În corpus, *cică* este întâlnit cu sens impersonal atunci când sunt relatate obiceiuri (f) :

(d) cî̆n‿ an̥ ‿zis că éte únu cólo/ áe̯a **ĉícă** „hai̯ să fuĝím”// (1030: 21)

(e) să-ndrăgostáse nebúnu dă i̯a / **ĉícă** s-o adúcă acásă// (4: 25)

(f) **ĉícă** dacă mu̯áre mu̯órtu să nu-l [ɛ] trejɨ‿nimíca peste i̯el‿ī/ (22: 11)

În aceste trei exemple, *cică* precedă întotdeauna replica pe care o introduce, redată în discurs direct sau indirect. Această funcție este asemănătoare cu cea a verbului dicendi *a zice* urmat de *că*, din care provine adverbul. În exemplul (g), se observă etapa intermediară, anterioară sudării dintre *(zi)ce* şi *că*:

(g) **ĉe că** „nù‿mănî́ŋc/ că m [k] nu m-i̯e fu̯áme”// (233: 16)

Spre deosebire de marcatorul citațional *ce* (< *zice*), *cică* dezvoltă valori epistemice de neîncredere (h). Devine marcator epistemic cu valori asemănătoare cu evidențialele *pasămite*, *chipurile* (Zafiu 2020, 2002) şi acționează la nivelul domeniului interpersonal:

(h) [Nu ți-a făcut nimica şarpele?]
nìmi̯íc!// úi̯te nimíca/ că **ĉícă** şárpele te múşcă// (570: 17)

PĂI

Marcatorul discursiv ***păi*** provine din adverbul cu valoare temporală *apoi*. Forma pragmaticalizată *păi* îndeplineşte numeroase funcții pragmatice (Ştefănescu 2007: 24), cea mai frecventă fiind funcția din domeniul secvențial, de structurare a discursului şi de conectare la contextul anterior. Această valoare de a ordona evenimentele pe o axă a succesiunii este moştenită de la adverbul temporal *apoi*.

Funcția principală a marcatorului discursiv *păi* este de semnalizare a începerii unei replici (*turn-initial*), funcție asemănătoare cu cea înregistrată pentru marcatorul *well* din engleză (Heritage şi Sorjonen 2018). Exemplele (a), (b), (c) reprezintă secvențe alcătuite din două replici, în care *păi* ocupă întotdeauna prima poziție a celui de-al doilea segment, adică prefațează răspunsul. Tranziția marcată de *păi* are dublă orientare, pe de o parte indică direcția ‘înainte’ prin introducerea

BDD-A31894 © 2020 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 14:00:56 UTC)

noii replici, iar pe de altă parte, indică direcția 'înapoi' către replica precedentă pe baza căreia se dezvoltă interacțiunea (a), (b). *Păi* are aceeaşi valoare de tranziție inclusiv în reproducerea discursului direct (c), (d):

(a) [Şi acuma spune cum le faci pe fiecare.]
păi̯‿i [ɛ] să-nĉép aşá cu... fac întíi̯‿i/ (1114: 1)

(b) [Spune după aia cum l-a dus la spital, cum...]
păi̯ nú‿ştɨu/ i̯o n-ấm fost acólo/ (1118: 2)

(c) ĉe „da ĉế sărbăto̯árẹ i̯ẹste?"//
„**pẹi̯** i̯-áusɨ‿clópotili cun‿tráĝe la plătăréşɨ/ că i̯e slújbă"// (1016: 16)

(d) cum îl supărái̯/ î̄i̯ sărẹ̯á ṭánᵈᵃʳᵃ// ĉa că áre nérvɨ// **pei̯**‿bìne mă/ dacă ai̯ nẹ̣erᵛ‿/dî ĉe ṭii̯‿o̯ámin-éştẹ̯a aíĉa? (963: 15)

Asemănător cu *well*, *păi* semnalează că replica introdusă prezintă perspectiva locutorului „indiferent dacă această perspectivă este favorabilă, antitetică sau neutră în raport cu cea a altor vorbitori" (Heritage şi Sorjonen 2018: 89). Se pot distinge trei tipuri de secvențe prefațate de *păi*: (1) răspunsuri la întrebări (e), prin care interlocutorii sunt adesea avertizați că ceea ce urmează nu este răspunsul aşteptat, situații în care *păi* are rol de atenuator (f); (2) secvențe cu valoare retorică care duc la încheierea subiectului sau la schimbarea acestuia (g); (3) secvențe care includ perspectiva personală, care poate atrage acordul (h) sau dezacordul față de interlocutor (i), (j).

(e) [De ce?]
păi̯ ziĉá că sặ̄‿nu tʳẹ̯ácă piste mort/ (988: 27)

(f) ĉe „**păi̯** ĉe crez tu că nu tẹ̯-aruŋcắm în ʰîrlắu̯?" (73: 20)

(g) că mai̯ frumós i̯erẹ̯á cîn‿te duĉẹ̯äi̯ îŋ‿grădínă cu băi̯éți [...]// **pŏi̯** nu i̯erá‿aşá? ĉé‿mai̯! [!]//

(h) [Făcut de dumneata?]
dā/ da / da/ **păi̯** cum? (295: 18)

(i) „i̯a scu̯al‿tu-n̥‿sus// úndi-i̯ cái̯i mậ?"
„**păi̯** la cărúțâ"
„**păi̯** nú‿i̯ mă niĉ uŋ‿cal/ dăcít ắẹ̯ā míĉị"(906: 15)

(j) [Să murim de tinere?]
păi̯ să nu muríț/ d-áia zic/ (550: 8)

BDD-A31894 © 2020 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 14:00:56 UTC)

AŞA

Adverbul modal ***aşa*** devine marcator discursiv cu funcția de topicalizare. Această valoare, reflectată în exemplele de mai jos, este evidențiată prozodic de pauzele intonaționale între care marcatorul *aşa* este încadrat. La nivelul secvențial al discursului, în (a), (b) şi (c) îndeplineşte rolul de introducere a subiectului care urmează să fie dezvoltat (*opening boundary*), iar în exemplul (d) are rol de rezumare a subiectului discutat (Crible 2018: 47):

(a) [Povestiți-ne, cum era?]
āşá/ cu tîrî́şu/ pune̯á doi̯ cai̯ la tîrî́ş/ […] (1076: 16)

(b) [Povesteşte-ne.]
āşá// u$^{\underset{\cdot}{i}}$te̯-ave̯ám um‿par făcút aíĉa supțíre/ (375: 14)

(c) şi... ca s-ǫ̨́‿lom‿î detai̯lát aşá ca la-nĉepú^{t}/ **aşá**// ^{n}ĉepe̯ám întí cu plafu̯órma/… (959: 23)

(d) cáre $^{\underset{\cdot}{i}}$erá ĉel mai̯ máre moşi̯ér/ pă ráz-asta ai̯iĉ// **àşá**// ave̯á vo dóo súte dă u̯oi̯/ (976: 15)

Aşa este întâlnit în corpus cu valoare conclusivă (e) şi cu valoare de marcator al acordului (f) (Colciar 2018: 131), funcții care se manifestă în domeniul ideațional al discursului, respectiv interpersonal:

(e) **aşá**/ zis şi făcút// în̪‿zî́u̯a dă cutáre-i̯ fáĉem̄... logóṇdă// (56: 24)

(f) [...] ai̯ înțelés?
[Da, da!]
àşá !// d-aŝíle̯a cîn̪‿văzúi̯ i̯o cu óḱi me$^{\underset{\cdot}{i}}$ /[...] (126: 14)

ACUM

Adverbul temporal ***acum*** (cu varianta *acuma* sau *acu*) este întâlnit în TDM III ca marcator discursiv cu diferite funcții şi poate ocupa în segmentul discursiv poziție inițială, intermediară sau finală.

Acu din exemplul (a) are funcție de marcator discursiv temporal, se manifestă în domeniul secvențial şi prezintă valori asemănătoare cu cele ale adverbului *apoi*, deoarece indică succesiunea evenimentelor în ordine cronologică, poziționând informația transmisă pe o axă temporală.

BDD-A31894 © 2020 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 14:00:56 UTC)

(a) a băgá ‿ lăutárĭ ‿/ am lu̯at fáta/ **ā̄cú**... am vinít aíş ‿ cu miŋcáre/ cu băuturą̆/ ş-an̥‿lu̯a‿fáta// (57: 6)

Punctul inițial de evoluție de la adverb temporal la marcator discursiv este ilustrat în exemplele (b) şi (c), unde *acuma* este integrat în propoziție din punct de vedere sintactic şi îşi păstrează valoarea originală de deictic al prezentului, însă cu axa deplasată în timp, datorită asocierii cu verbul la perfect compus. Tot cu valoare de deictic (d), *acuma* indică o acțiune care se continuă până în momentul enunțării. Această valoare este asemănătoare cu cea a prezentului perfect continuu (cu relevanță în prezent) din limba engleză.

(b) i̯el i̯ere̯á pri̯étinu myeu̯/ care̯-a plecát **acúma**-n armátă/ marín ^{unu}/ ai̯íĉi-şa // (197: 13)

(c) noi̯ ave̯ám un țarc// dă nui̯éle̯-aşá făcú^{d}‿/ dă ține̯ám ĩ ‿ i̯el/ în̥ ‿ log ‿ dă magazíi̯e/ íi̯ere̯á țắrcurɨ atúnĉᵉa pă tímbu/ **acúma** s-a făcú ‿ magazíi̯ as̱/ împletí^{d}‿dă nui̯éle tot aşá (114: 20)

(d) vezɨ‿i... i̯o sîm‿bᵘolnáv dă rematíz^{m} dă... dă fro dóozĕj dă‿anɨ// ş‿ l-am putú‿dúĉe̯-**acúma**/ (19: 3)

În următorul exemplu, *acuma* are două ocurențe în acelaşi segment discursiv. Prima ocurență are valoare deictică, iar a doua dobândeşte valori pragmatice conclusive care acționează în domeniul retoric şi interpersonal, datorită poziției finale:

(e) āole̯ó/ pá^{r}că my-e şî ruşí́ nẹ/ cun̥ ‿są̆ spui̯‿i̯o **acúma** cu^{m}‿m-an‿drăgu̯ostí‿ cu i̯el **acú^{ma}**?! [!]// (995: 20)

Acuma este întâlnit în corpus şi ca marcator de topicalizare, funcție prin care marchează schimbarea subiectului (f). În plus, este întâlnit cu valoare de „marcă de ruptură” (Zafiu 2009) atunci când introduce în discurs un act de vorbire nou, de tipul întrebare (g):

(f) după ĉe l-a făcú ‿ p-ắla pópă/ ā murít ‿ i̯el/ tás-sîu̯// **acúma** lui̯ i̯-a dat pọst ai̯íĉa la zîmbre̯ásca/ (150: 23)

(g) vyíne fermecăto̯áre̯ä sĉe/ „mái̯că-n̥ ‿ zíu̯a [k] no̯ápte̯a de sfí́ntu ǵórǵẹ/ şî” zíĉe/ „férmi̯că váca dă-i̯ i̯a láptili”// **acū̄ma** ĉḗ făĉᵉá săráca so̯ácri-me̯ä/ ŋḱide̯ám váca/ îŋcui̯ám/pune̯ám lácặtᵘ/ (597: 3)

BDD-A31894 © 2020 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 14:00:56 UTC)

Acuma devine marcator de specificare atunci când ocupă poziția inițială în secvența discursivă pe care o introduce, semnalizând focalizarea unui moment care urmează să fie dezvoltat. Aşadar, în segmentul prefațat de *acuma* sunt oferite detalii sau exemple despre informații menționate într-un segment anterior:

(h) **acúma** i̯o c-un‿ī u̯om/ cu ĝínerîlí ‿lū [...]/ i̯erám în u̯úrma cărúțị// (148: 10)

(i) **àcúma**/ táta a rămás acolọ́/ după ĉe‿a munĉít/ să duĉā́... să duĉá cu cáịi nu̯áptẹa/ (151: 25)

(j) **acúma** s-a da‿jos cu furcói̯u şi lúpi toț să ține̯áu̯ la colț// (555: 8)

(k) tótuj̆ ‿gínḍu la i̯el mi̯-erā/ ĉe să‿fac// **acúma** i̯el la‿fel// (973: 9)

În exemplul (k) locutorul adaugă o informație cu efect emfatic, iar marcatorul dobândeşte o funcție secundară aditivă care se manifestă la nivelul domeniului retoric. Tot cu funcția de specificare apare în (l), însă de data aceasta, *acuma* marchează procesul de căutare a cuvântului potrivit. Aşadar, marcatorul include intenția locutorului de a fi precis în termenii aleşi pentru descrierea situației:

(l) în tócur pune̯ám... pămíntu/... pune̯án‿ĝámurli/ po‿úrmă mai̯‿[dă]te̯ám şî cu un d-ắla **acū́ma**/ cólta cu̯oropī́jniților/ (959: 26)

ATUNCI

Atunci este întâlnit în corpus ca marcator discursiv cu valoare conclusivă (Colciar 2018: 132) sau consecutivă. Evoluția de la deictic temporal la marcator cu valoare consecutivă sau conclusivă este întâlnită şi în engleză (*then*), spaniolă (*entonces*) şi franceză (*alors*). Aceste relații apar în domeniul ideațional, mai precis în planul semantic-referențial (consecința) şi în planul epistemic (concluzia). În domeniul interpersonal se manifestă prin introducerea unui nou act de vorbire (a) impus de situația precedentă (Zafiu 2009). În exemplele de mai jos, *atunci* ocupă poziție inițială în secvența discursivă pe care o introduce. Are valoare conclusivă şi este precedat de *şi* în (a), iar în (b) şi (c) are valoare consecutivă, cu impact în domeniul ideațional, retoric şi secvențial:

(a) **ş-atúnĉ** / ĉe să-i̯ fac i̯o? zîc „acú trébui̯ să mă cert cu‿i̯el”/ (5: 25)

(b) **atúnş**‿táta ĉe „dú-te i̯áca‿cui̯” ziĉe [...] (461: 9)

(c) **atúnĉa** / preşĕdíntili/ a ḱemát-o pă ẹa „stai̯‿iṇ ‿fáța no̯ást-aíĉ/ [...]” (415: 26)

BDD-A31894 © 2020 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 14:00:56 UTC)

ÎN FINE

Locuțiunea adverbială cu sens conclusiv, ***în fine*** (fr. *enfin*), reprezintă singurul marcator discursiv din corpus provenit dintr-un împrumut cult. *În fine* apare ca marcator discursiv cu funcție concesivă, valoare asemănătoare cu cea a marcatorului concesiv *mă rog*, cu efect în domeniul interpersonal (a), (b):

(a) ave̯ám o fetíță mícă/ da nu mai̯ țîu̯ mínte... maría o să fíe / **în fʰ́íne** cáre... mⁱ̯ícă de țî́ță acásî// (129: 12)

(b) ⁱ̯ẹrá fáta mícă/ ... născútă prímăvàra/-**n̥ ‿fʰ́íne** cît să [ɛ] fⁱ̯i avút/ ȯ́ jumá‿ dă an/ nu ştu̩// (130: 9)

Marcatorul *în fine* este utilizat frecvent cu rol de rectificare, la nivel retoric, „stabilind o relație argumentativă cu secvența anterioară a enunțului" (Colciar 2018: 128) în (c), (d) şi (e):

(c) [...] că e̯-aşá/ că e pă dî́ŋcolo/ că-i̯ dă pọ́pa státe/ că-i̯ fáĉe cásă"/ ę̄! **ĩ ‿ fínẹ**/ a păcălít-o/ a dús-o cu gălăĝía/ şî l-a luát// (151: 15)

(d) ave̯á pămînt care... ī́l cumpăráse/ **ĩ ‿fínẹ** ave̯ā́... ā́e̯a‿erá pricopsî́z‿rặu̯!// (153: 20)

(e) [...] a-ntíṇs şⁱ̣‿i̯ei̯ mása‿acólo/ a spălát paháre/ **în̥ ‿fíne**... a puz‿mása/ s-au liniştít/... [...] (217: 14)

Când introduce o secvență discursivă nouă, *în fine* îndeplineşte funcția de topicalizare. Prin introducerea unui subiect nou, care are ca punct de pornire un subiect anterior discutat, *în fine* semnalează că se produce o schimbare în focalizare (f), (g):

(f) **în̥ ‿fʰ́íne** l-aduĉá la cunoştínță/ şî... s-á‿us‿s-o i̯a// (206: 9)

(g) **în̥ ‿fíne**/ i̯erá cam amărî́t/ şi i̯o ĉe zic „hai̯ să-i̯ dau̯!"// (480: 2)

CONCLUZII

Variația poziției marcatorilor, în secvențele de discurs pe care le au în domeniu, nu este previzibilă (Heim 2019), mai ales în ceea ce priveşte legătura dintre poziția ocupată şi funcția îndeplinită, din cauza gradelor diferite de implicare şi de subiectificare a fiecărui locutor în raport cu contextul discursiv. Cu toate acestea, în urma analizei celor şapte marcatori discursivi înregistrați în corpusul

BDD-A31894 © 2020 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 14:00:56 UTC)

TDM III, se poate observa că fiecare dintre marcatorii selectați pentru analiză operează în domeniul secvențial al discursului, prin impactul pe care îl au asupra structurării informației transmise. Majoritatea ocurențelor celor șapte marcatori se află în periferia stângă a segmentelor discursive. Marcatorii *păi*, *așa*, *atunci* și *în fine* preferă prima poziție și nu au fost întâlniți în poziții intermediare sau finale, pe când marcatorii *ce*, *cică* și *acum* ocupă toate cele trei poziții.

Funcția de topicalizare care se manifestă în domeniul secvențial și retoric este îndeplinită de marcatorii *păi*, *așa*, *acum* și *în fine.* Atitudinile care reflectă acordul și dezacordul, care acționează la nivelul interpersonal, apar la marcatorii *păi*, *așa* și *cică*. Funcțiile temporale, conclusive, consecutive și concesive, care se manifestă în toate cele patru domenii, sunt actualizate de marcatorii *acum*, *așa*, *atunci* și *în fine.* Valoarea citațională de la nivelul secvențial este specializată pentru marcatorii *ce* și *cică*.

Atrage atenția în mod special, frecvența ridicată cu care sunt utilizați marcatorii *păi* și *ce. Păi* este preferat pentru exprimarea atitudinilor la nivel interpersonal, iar citațional *ce* acționează la nivelul secvențial al discursului, marcând secvențele discursive asemenea unor semne de punctuație. Din punctul de vedere al repartiției marcatorilor la nivelul graiurilor, singurul marcator specific subdialectului muntean este *ce*, față de *cică*, *păi*, *așa*, *acum* și *atunci*, care aparțin registrului popular, și față de *în fine*, care este un marcator răspândit în vorbirea populară, însă provine dintr-un împrumut cult.

SURSA

Texte dialectale. Muntenia, vol. III (1973–1987), coord. vol I–II B. Cazacu. Autori: Galina Ghiculete, Paul Lăzărescu, Maria Marin, Bogdan Marinescu, Ruxandra Pană, Magdalena Vulpe, Victorela Neagoe, Costin Bratu, Marilena Tiugan.

BIBLIOGRAFIE

Brinton 2008 = Laurel J. Brinton, *The Comment Clause in English. Syntactic Origins and Pragmatic Development*, Cambridge: Cambridge University Press.

Crible 2018 = Ludivine Crible, *Discourse Markers and (Dis)fluency. Forms and functions across languages and registers*, Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

Crible și Degand 2019 = Ludivine Crible, Liesbeth Degand, *Domains and Functions: A Two-Dimensional Account of Discourse Markers*, în „Discourse” [En ligne] 24 | 2019, ultima accesare 10.08.2020. URL: http://journals.openedition.org/discours/9997

Colciar 2018 = Rozalia Colciar, *Dialectologie și pragmatică. Studii de pragmalingvistică a textului dialectal*, Cluj-Napoca: Casa Cărții de Știință.

Dostie 2004 = Gaëtane Dostie, *Pragmaticalisation et marqueurs discursifs. Analyse semantique et traitement lexicographique*, Bruxelles: De Boeck.

Heim 2019 = J.M. Heim, *Turn-Peripheral Management of Common Ground: A Study of Swabian Gell*, în „Journal of Pragmatics” 141, p. 130–146.

BDD-A31894 © 2020 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 14:00:56 UTC)

Heine 2013 = Bernd Heine, *On discourse markers: Grammaticalization, pragmaticalization, or something else?* în „Linguistics" 51(6), Berlin: De Gruyter Mouton, p. 1205–1247.

Heine 2016 = Bernd Heine, *Are there two different ways of approaching grammaticalization?* în „New Trends in Grammaticalization and Language Change", S. Hancil, T. Breban, J. V. Lozano (ed.), Studies in Language Companion Series 202, John Benjamins Publishing Company, p. 23–54.

Heritage şi Sorjonen 2018 = John Heritage, Marja-Leena Sorjonen, *Introduction: Analyzing turn-initial particles*, în „Between Turn and Sequence: Turn-Initial Particles Across Languages", J. Heritage, Marja-Leena Sorjonen, (ed.), Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins, p. 1–22.

Hopper şi Traugott 2003 = Paul J. Hopper, Elizabeth Closs Traugott, *Grammaticalization*, Cambridge: Cambridge University Press.

Ştefănescu 2007 = Ariadna Ştefănescu, *Conectori pragmatici*, Bucureşti: Editura Universităţii din Bucureşti.

TDM III = *Texte dialectale. Muntenia*, vol. III, sub conducerea lui Boris Cazacu, de Costin Bratu, Galina Ghiculete, Maria Marin, Bogdan Marinescu, Victorela Neagoe, Ruxandra Pană, Marilena Tiugan, Magdalena Vulpe, Bucureşti [f.e], 1987.

Zafiu 2002 = Rodica Zafiu, *«Evidenţialitatea» în limba română actuală*, în „Aspecte ale dinamicii limbii române actuale", Gabriela Pană Dindelegan (coord.), Bucureşti: Editura Universităţii din Bucureşti, p. 127–144.

Zafiu 2009 = Rodica Zafiu, *Evoluţia adverbelor de timp atunci, acum, apoi către statutul de mărci discursive*, în „Limba română. Teme actuale. Actele celui de-al 8-lea Colocviu al Catedrei de limba română", R. Zafiu, G. Stoica, M. Constantinescu (ed.), Bucureşti: Editura Universităţii din Bucureşti, p. 779–793.

Zafiu 2020 = Rodica Zafiu, *Cică*, în „Dicţionar de interpretări gramaticale", Gabriela Pană Dindelegan (coord.), Bucureşti: Editura Univers Enciclopedic, p. 189–192.

PRAGMATIC VALUES OF DISCOURSE MARKERS IN *TEXTE DIALECTALE MUNTENIA III*

Abstract

The study analyzes seven discourse markers frequently used in the corpus TDM III: *ce*, *cică*, *păi*, *aşa*, *acum*, *atunci* and *în fine*. The markers are described according to the functions and values acquired in context and they are accompanied by relevant examples. Depending on the position of the markers within a discourse segment, on their functions and the domains they activate in, some patterns can be observed.

Institutul de Lingvistică al Academiei Române
„Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti",
Bucureşti, Calea 13 Septembrie nr. 13
Universitatea din Bucureşti – Şcoala Doctorală Litere
str. Edgar Quinet 5–7
marinela.bota@„drd.unibuc.ro"

BDD-A31894 © 2020 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 14:00:56 UTC)

BDD-A31894 © 2020 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 14:00:56 UTC)